

قراردادهای بین المللی نفت و گاز

قراردادهای بین المللی خدماتی

www.ketab.ir

دکتر مجتبی اصغریان

مدرس دانشگاه

سرشناسه	اصغریان، مجتبی، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	قراردادهای بین‌المللی نفت و گاز: قراردادهای بین‌المللی خدماتی / مجتبی اصغریان
مشخصات نشر	تهران: خرسندی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۴۰۰ ص.
شابک	978-600-114-658-9
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا :
یادداشت	کتابنامه: ص. [۳۹۷] - ۴۰۰
عنوان دیگر	قراردادهای بین‌المللی خدماتی.
موضوع	نفت -- صنعت و تجارت -- قراردادهای
موضوع	Petroleum Industry and Trade -- Contracts :
موضوع	قراردادهای نفت و گاز
موضوع	قراردادهای نفت و گاز -- ایران
موضوع	نفت -- ایران -- صنعت و تجارت -- قراردادهای
موضوع	Petroleum Industry and Trade -- Iran -- Contracts :
موضوع	گاز -- ایران -- صنعت و تجارت -- قراردادهای
موضوع	Gas Industry -- Iran -- Contracts :
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۵ ق ۴ / ۵ / ۵۶ HD
رده‌بندی دیویی	۳۳۸ / ۲۷۲۸۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۲۰۳۰۸ :

انتشارات خرسندی

خیابان انقلاب، خیابان فخری، خیابان لبافی‌نژاد، نرسیده به

خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴، واحد ۲

تلفن: ۵-۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۴-۶۶۴۹۰۵

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق - سوم بهمنی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۹۲، تلفن: ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۳: خیابان انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید بهشتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی) تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

قراردادهای بین‌المللی نفت و گاز

قراردادهای بین‌المللی خدماتی

دکتر مجتبی اصغریان

چاپ اول: ۱۳۹۵ - تیراژ: ۵۰۰ جلد - قیمت: ۳۲۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-658-9

شابک: ۹-۶۵۸-۱۱۴-۶۰۰-۹۷۸

فهرست مطالب

۱۵	پیشگفتار.....
۱۹	مقدمه.....
۲۳	فصل اول: انواع قراردادهای بین‌المللی نفتی.....
۲۳	مبحث اول - قراردادهای نفتی امتیازی و مشارکتی.....
۲۴	گفتار اول - قراردادهای امتیازی.....
۲۴	بند اول - قراردادهای امتیازی.....
۲۶	بند دوم - قراردادهای امتیازی مازول.....
۲۹	گفتار دوم - قراردادهای مشارکت.....
۳۱	گفتار سوم - قراردادهای مشارکت در سرمایه‌گذاری.....
۳۳	مبحث دوم - قراردادهای نفتی خدماتی.....
۳۳	گفتار اول - جایگاه قراردادهای نفتی خدماتی در سطح دنیا.....
۴۶	گفتار دوم - انواع قراردادهای نفتی خدماتی.....
۴۶	بند اول - قراردادهای خدماتی اصلی و جانبی.....
۴۸	بند دوم - قراردادهای خدماتی محض و ریسک‌پذیر.....
۵۲	گفتار سوم - ویژگی‌های اصلی قراردادهای نفتی خدماتی.....
۵۵	فصل دوم: نظام حقوقی نفت و گاز کشورهای منتخب.....
۵۵	مبحث اول - نظام حقوقی نفت و گاز در عراق.....
۵۵	گفتار اول - همزیستی دو نظم حقوقی نفتی در یک کشور.....
۵۷	گفتار دوم - قانون اساسی عراق و منابع نفت و گاز.....
۵۹	گفتار سوم - نظام قراردادهای نفت و گاز در عراق.....
۶۰	گفتار چهارم - قانون نفت عراق.....
۶۱	مبحث دوم - نظام حقوقی نفت و گاز در فیلیپین.....
۶۱	گفتار اول - قانون اساسی فیلیپین و منابع نفت و گاز.....
۶۲	گفتار دوم - چهارچوب حقوقی قراردادهای نفت و گاز در فیلیپین.....

۶۴	گفتار سوم - سایر الزامات قانونی قراردادهای نفت و گاز
۶۴	بند اول - رژیم مالی
۶۵	بند دوم - الزامات توان داخل
۶۵	مبحث سوم - نظام حقوقی نفت و گاز در آنگولا
۶۶	گفتار اول - چهارچوب حقوقی و قراردادی نفت و گاز در آنگولا
۶۹	گفتار دوم - رژیم مالی و مالیاتی قراردادهای نفت و گاز در آنگولا
۷۰	گفتار سوم - سایر الزامات قانونی قراردادهای نفت و گاز
۷۰	بند اول - امکانات داخل
۷۲	بند دوم - الزامات مربوط به عرضه داخلی
۷۲	بند سوم - انتقال منافع
۷۳	بند چهارم - مالیات بر واگذاری
۷۳	بند پنجم - ثبات / توازن و حل و فصل اختلاف
۷۳	مبحث چهارم - نظام حقوقی نفت و گاز در اکوادور
۷۳	گفتار اول - قانون اساسی اکوادور و منابع نفت و گاز
۷۵	گفتار دوم - قوانین و مقررات نفتی اکوادور
۷۵	بند اول - قانون اساسی ۲۰۰۸
۷۵	بند دوم - قانون هیدروکربن‌ها و آیین‌نامه‌های آن
۷۶	گفتار سوم - مراجع قانونی نفت و گاز در اکوادور
۷۸	گفتار چهارم - سایر الزامات قانونی قراردادهای نفت و گاز
۷۸	بند اول - نظام مالی
۷۸	بند دوم - نظام مالیاتی
۷۹	بند سوم - الزامات توان داخلی
۷۹	مبحث پنجم - جمع‌بندی
۸۳	فصل سوم: ساختار و مفاد قراردادهای بین‌المللی نفت و خدماتی
۸۵	مبحث اول - ابعاد فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای بین‌المللی نفتی خدماتی
۸۵	گفتار اول - ابعاد فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی عراق
۸۵	بند اول - اکتشاف و توسعه
۱۰۳	بند دوم - نظارت کارفرما
۱۰۸	بند سوم - تولید و انتقال نفت خام
۱۱۱	گفتار دوم - ابعاد فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی فیلپین
۱۱۱	بند اول - اکتشاف و توسعه
۱۲۹	بند دوم - ملاحظات پایین‌دستی
۱۲۹	۱. تأسیسات پایین‌دستی
۱۳۰	۲. انتقال گاز طبیعی
۱۳۰	گفتار سوم - ابعاد فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی آنگولا

۱۳۰	بند اول - اکتشاف و توسعه
۱۵۰	بند دوم - نظارت کارفرما
۱۵۶	بند سوم - تولید و انتقال نفت
۱۵۸	گفتار چهارم - ابعاد فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی اکوادور
۱۵۸	بند اول - اکتشاف، توسعه و تولید
۱۷۴	بند دوم - نظارت کارفرما
۱۷۷	مبحث دوم - ابعاد مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای بین‌المللی نفتی خدماتی
۱۷۷	گفتار اول - ابعاد مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای خدماتی عراق
۱۷۷	بند اول - هزینه‌ها، حق‌الزحمه و پرداخت‌ها
۱۸۵	بند دوم - مالیات
۱۸۶	بند سوم - دفاتر حساب، حسابداری و حسابرسی
۱۸۸	بند چهارم - تسعیر و کنترل ارز
۱۸۹	بند پنجم - بیمه
۱۹۰	بند ششم - واردات و صادرات
۱۹۱	گفتار دوم - ابعاد مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای خدماتی فیلیپین
۱۹۱	بند اول - هزینه‌های - مالیات
۱۹۵	بند دوم - حق‌الزحمه پیمانکار
۱۹۵	بند سوم - پرداخت‌های غیرقابل جبران - مانکار به کارفرما
۱۹۷	بند چهارم - مالیات بر درآمد
۱۹۸	بند پنجم - بیمه
۱۹۹	بند ششم - اموال و تجهیزات
۲۰۱	گفتار سوم - ابعاد مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای خدماتی آنگولا
۲۰۱	بند اول - پرداخت به پیمانکار و تضامین
۲۰۵	بند دوم - حق امضاء و مشارکت‌های نقدی
۲۰۶	بند سوم - بیمه و مدیریت ریسک عملیات نفتی
۲۰۷	گفتار چهارم - ابعاد مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای خدماتی اکوادور
۲۰۷	بند اول - پرداخت‌های قراردادی و پرداخت به پیمانکار
۲۱۶	بند دوم - مالیات، سهم کار و مشارکت‌های نقدی
۲۱۷	بند سوم - مقررات کنترل ارز خارجی
۲۱۷	بند چهارم - حسابداری
۲۱۸	بند پنجم - بیمه
۲۱۹	بند ششم - واردات و تحویل کالاها و ثبت اقلام تحویل شده و دریافت شده
۲۲۱	مبحث سوم - ابعاد حقوقی و قراردادی قراردادهای بین‌المللی نفتی خدماتی
۲۲۱	گفتار اول - ابعاد حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی عراق
۲۲۱	بند اول - تضمین مسئولیت‌های شرکتی

۲۲۱	بند دوم - مدت قرارداد
۲۲۲	بند سوم - خاتمه قرارداد
۲۲۵	بند چهارم - مالکیت بر دارایی‌ها
۲۲۶	بند پنجم - جبران خسارت
۲۲۶	بند ششم - اشتغال و آموزش
۲۲۸	بند هفتم - انتقال فناوری و مالکیت فناوری
۲۲۹	بند هشتم - شراکت
۲۲۹	بند نهم - واگذاری
۲۳۲	بند دهم - رعایت قوانین و مقررات داخلی
۲۳۳	بند یازدهم - الزام پیمانکار به استفاده از کالاها و خدمات داخلی
۲۳۳	بند دوازدهم - اثر قوه قاهره (فورس ماژور) بر قرارداد
۲۳۴	بند سیزدهم - اهمیت حفظ تمامیت قرارداد و اصلاحیه‌ها
۲۳۵	بند چهاردهم - تعهد به حفظ محرمانگی
۲۳۶	بند پانزدهم - تون حاکم و حل و فصل اختلافات
۲۳۸	بند شانزدهم - رعایت اثرات عمومی کسب و کار
۲۳۹	بند هفدهم - بهداشت، ایمنی و محیط‌زیست (ا.ج.اس.ای)
۲۴۶	گفتار دوم - ابعاد حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی فیلپین
۲۴۶	بند اول - اشتغال، همکاری در توسعه، بورس تحصیلی و آموزش نیروهای کار فیلپین
۲۴۷	بند دوم - خاتمه قرارداد
۲۴۷	بند سوم - واگذاری
۲۴۸	بند چهارم - فورس ماژور (قوه قاهره)
۲۴۹	بند پنجم - محرمانگی
۲۵۰	بند ششم - شرط ثبات
۲۵۱	بند هفتم - قانون حاکم و حل و فصل اختلافات
۲۵۲	بند هشتم - سلامت، ایمنی و حمایت از محیط‌زیست (ا.ج.اس.ای)
۲۵۳	گفتار سوم - ابعاد حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی آنگولا
۲۵۳	بند اول - خاتمه قرارداد
۲۵۴	بند دوم - مالکیت بر دارایی
۲۵۵	بند سوم - مسئولیت بابت زیان‌ها و خسارات
۲۵۶	بند چهارم - به‌کارگیری و آموزش اتباع آنگولا
۲۵۷	بند پنجم - واگذاری قرارداد
۲۵۹	بند ششم - آثار فورس ماژور بر قرارداد (قوه قاهره)
۲۵۹	بند هفتم - محرمانگی و مالکیت اطلاعات
۲۶۱	بند هشتم - مالیات مضاعف و تغییر اوضاع و احوال
۲۶۱	بند نهم - قانون حاکم و حل و فصل اختلافات

۲۶۲	گفتار چهارم - ابعاد حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی اکوادور
۲۶۲	بند اول - مدت قرارداد
۲۶۳	بند دوم - خاتمه قرارداد
۲۶۵	بند سوم - مسئولیت‌ها
۲۶۵	بند چهارم - اشتغال و آموزش
۲۶۷	بند پنجم - انتقال فناوری
۲۶۸	بند ششم - فورس مازور (قوه قاهره)
۲۶۹	بند هفتم - توازن اقتصادی (ثبات قرارداد)
۲۶۹	بند هشتم - واگذاری
۲۶۹	بند نهم - اصلاح قرارداد
۲۷۰	بند دهم - محرمانگی
۲۷۰	بند یازدهم - قانون حاکم و حل و فصل اختلافات
۲۷۴	بند دوازدهم - ارزش قرارداد
۲۷۵	فصل چهارم: اختار و مفاد قراردادهای خدماتی ایران و تحولات آن
۲۷۵	مبحث اول - ساختار و مفاد قراردادهای خدماتی ایران (بیع متقابل)
۲۷۶	گفتار اول - ابعاد فنی، مالی و عملیاتی
۲۷۶	بند اول - اکتشاف و توسعه
۲۹۳	بند دوم - نظارت کارفرما
۳۰۲	بند سوم - تولید و اندازه‌گیری
۳۰۵	گفتار دوم - ابعاد مالی، مالیاتی و بازرگانی
۳۰۵	بند اول - هزینه‌های نفتی
۳۰۹	بند دوم - حق الزحمه
۳۱۲	بند سوم - عوارض، هزینه‌های قانونی و مالیات
۳۱۳	بند چهارم - نرخ تسعیر ارز
۳۱۴	بند پنجم - دفاتر، حساب‌ها و محاسباتی
۳۱۵	بند ششم - بیمه و مسئولیت‌ها
۳۱۷	بند هفتم - صادرات و واردات
۳۱۸	گفتار سوم - ابعاد حقوقی و قراردادی
۳۱۸	بند اول - مدت قرارداد
۳۱۹	بند دوم - خاتمه قرارداد
۳۲۱	بند سوم - اشتغال و آموزش کارکنان بومی
۳۲۲	بند چهارم - حداکثر استفاده از توان ایرانی
۳۲۳	بند پنجم - واگذاری تعهدات یا قرارداد
۳۲۳	بند ششم - الزام به حفظ محرمانگی قرارداد
۳۲۴	بند هفتم - آثار قوه قاهره بر تعهدات طرفین (فورس مازور)

بند هشتم - اعراض یا انصراف از حقوق قراردادی.....	۳۲۶
بند نهم - قانون حاکم و حل و فصل اختلافات.....	۳۲۶
بند دهم - بهداشت، ایمنی و محیط‌زیست (ا.ج.اس.ای).....	۳۲۷
مبحث دوم - تحولات قراردادهای خدماتی ایران تحت تأثیر تصویب‌نامه هیئت وزیران.....	۳۳۰
گفتار اول - معرفی سه دسته قرارداد مختلف.....	۳۳۱
گفتار دوم - معرفی برخی نهادهای جدید.....	۳۳۴
بند اول - میدان کشف شده و میدان در حال تولید.....	۳۳۴
بند دوم - امکان واگذاری مرحله تولید و بهره‌برداری به پیمانکار.....	۳۳۴
بند سوم - تعیین دستمزد متناسب با هر بشکه نفت یا هر هزار فوت مکعب گاز.....	۳۳۵
بند چهارم - انجام عملیات مشترک (شرکتی یا قراردادی) برای توسعه، تولید و بهره‌برداری.....	۳۳۶
بند پنجم - خط پایه تخلیه.....	۳۳۷
بند ششم - نفت، گاز یا میعانات گازی اضافی.....	۳۳۷
بند هفتم - استفاده فعال، توسعه فناوری.....	۳۳۸
بند هشتم - تولید اضافی.....	۳۳۹
گفتار سوم - تغییر سهم.....	۳۳۹
بند اول - سقف باز هزینه‌های سرمایه‌ای.....	۳۳۹
بند دوم - تعیین سقف ۵۰٪ برای تخصیص تولیدات میدان به پیمانکار.....	۳۴۰
بند سوم - قابلیت بازنگری در طرح توسعه.....	۳۴۰
بند چهارم - تعلیق بازپرداخت در صورت فورس‌ماژر.....	۳۴۱
بند پنجم - عدم تأثیرپذیری حقوق پیمانکار از تصمیم به کاهش سطح تولید.....	۳۴۱
بند ششم - امکان واگذاری بلوک دیگر اکتشافی به شرکتی که قبلاً موفق به کشف میدان تجاری نگردیده.....	۳۴۲
بند هفتم - امکان استفاده از عواید میادین دیگر برای بازگشت قراردادهای گاز.....	۳۴۲
بند هشتم - طولانی بودن مدت قرارداد توسعه و تولید تا سقف ۴۰ سال قابل تمدید برای ۲۵ سال.....	۳۴۲
بند نهم - توجه به تعاریف و اصطلاحات در صنعت جهانی نفت.....	۳۴۳
گفتار چهارم - تغییر برخی عناوین و اصطلاحات.....	۳۴۴
بند اول - تغییر هزینه‌های سرمایه‌ای به هزینه‌های مستقیم سرمایه‌ای.....	۳۴۴
بند دوم - تغییر هزینه‌های غیرسرمایه‌ای به هزینه‌های غیرمستقیم.....	۳۴۴
بند سوم - تغییر هزینه‌های بانکی به هزینه تأمین مالی.....	۳۴۵
بند چهارم - تغییر حق الزحمه به دستمزد.....	۳۴۵
بند پنجم - تغییر کمیته مدیریت مشترک به کارگروه مشترک مدیریت.....	۳۴۵
گفتار پنجم - ملاحظات پایانی.....	۳۴۶

فصل پنجم: اشتراکات و آورده‌های قراردادهای بین‌المللی خدماتی برای قراردادهای خدماتی ایران..... ۳۴۹

۳۵۰	مبحث اول - اشتراکات قراردادهای بین‌المللی نفتی خدماتی با قراردادهای خدماتی ایران
۳۵۳	مبحث دوم - آورده‌های قراردادهای بین‌المللی نفتی خدماتی برای قراردادهای خدماتی ایران ..
۳۵۳	گفتار اول - آورده‌های فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای نفتی خدماتی
۳۵۳	بند اول - آورده‌های فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی عراق
۳۵۹	بند دوم - آورده‌های فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی فیلیپین
۳۶۲	بند سوم - آورده‌های فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی آنگولا
۳۶۵	بند چهارم - آورده‌های فنی، مهندسی و عملیاتی قراردادهای خدماتی اکوادور
۳۶۵	گفتار دوم - آورده‌های مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای نفتی خدماتی
۳۶۵	بند اول - آورده‌های مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای خدماتی عراق
۳۶۸	بند دو - آورده‌های مالی، مالیاتی و بازرگانی قراردادهای خدماتی فیلیپین
۳۶۹	بند سه - آورده‌های مالی و مالیاتی، بازرگانی قراردادهای خدماتی آنگولا
۳۷۰	بند چهارم - آورده‌های مالی، مالیاتی، بازرگانی قراردادهای خدماتی اکوادور
۳۷۲	گفتار سوم - آورده‌های حقوقی و قراردادی قراردادهای نفتی خدماتی
۳۷۲	بند اول - آورده‌های حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی عراق
۳۷۵	بند دوم - آورده‌های حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی فیلیپین
۳۷۵	بند سوم - آورده‌های حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی آنگولا
۳۷۶	بند چهارم - آورده‌های حقوقی و قراردادی قراردادهای خدماتی اکوادور
۳۷۸	گفتار چهارم - جمع‌بندی آورده‌های قراردادهای بین‌المللی نفتی خدماتی
۳۷۸	بند اول - موجبات انعطاف‌پذیری بیشتر قرارداد
۳۷۹	بند دوم - موجبات ایجاد انگیزه بیشتر برای همکاری خارجی
۳۸۰	بند سوم - موجبات تقویت بیشتر منافع کارفرما
۳۸۱	نتیجه‌گیری
۳۸۷	پیوست: نگاهی به قرارداد خدماتی مکزیک: قرارداد خدمات چندگانه
۳۹۷	منابع و مآخذ

پیشگفتار

قراردادهایی که در بخش بالادستی صنعت نفت و گاز^۱ در دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرند سه دسته کلی را تشکیل می‌دهند که عبارتند از قراردادهای امتیازی، قراردادهای مشارکت در تولید و قراردادهای خدماتی.^۲ کشور جمهوری اسلامی ایران برای اکتشاف و توسعه میادین نفت و گاز خود از نوع سوم این قراردادها استفاده می‌کند. هرچند قراردادهای نفتی خدماتی در سطح بین‌المللی و در مقایسه با دو نوع دیگر از قراردادها کمترین استفاده را دارند اما با توجه به شرایط قانونی و سیاسی حاکم در ایران مدل

۱. بند ۴ ماده ۱ قانون نفت ۱۳۶۶ (اصلاحی ۱۳۹۰) در تعریف عملیات بالادستی بیان می‌دارد: «کلیه مطالعات، فعالیت‌ها و اقدامات مربوط به اکتشاف، حفاری، استخراج، بهره‌برداری و صیانت از منابع نفتی، انتقال، ذخیره‌سازی و صادرات آن مانند پی‌جوس، نفت‌برداری، زمین‌شناسی، ژئوفیزیک، ژئوشیمی، حفار و خدمات فنی چاه‌ها، تزریق گاز، آب، هوار یا در فعالیتی که منجر به برداشت بهینه و حداکثری از منابع نفتی گردد و نیز احداث و توسعه تأسیسات صنعتی وابسته، تحدید حدود، حفاظت و حراست آنها برای عملیات تولید و قابل عرضه کردن نفت در حد جداسازی اولیه، صادرات، استفاده و یا عرضه برای عملیات پایین‌دستی را شامل شده و موردی نظیر مدیریت و نظارت بر تأمین کالاهای و مواد صنعتی، آموزش و تأمین نیروی انسانی، ایجاد و حفظ شرایط ایمنی، بهداشت و محیط‌زیست و انجام کلیه فعالیت‌های لازم جهت ایجاد، ارتقا و انتقال فناوری برای پشتیبانی عملیات فوق جزء عملیات بالادستی محسوب می‌شود».

در مقابل، طبق بند ۵ همین ماده، عملیات پایین‌دستی نفت «به کلیه مطالعات، فعالیت‌ها و اقدامات مربوط به عملیات تصفیه و پالایش در تأسیسات پالایشی جهت تولید فرآورده‌های نفتی و استفاده از آنها برای تولید محصولات پتروشیمیایی و انتقال، ذخیره‌سازی، توزیع، فروش داخلی، صادرات و واردات فرآورده‌های نفتی و محصولات پتروشیمیایی اطلاق می‌شود. مواردی نظیر تأمین کالاهای و مواد صنعتی، آموزش و تأمین نیروی انسانی، ایجاد و حفظ شرایط ایمنی، بهداشت و محیط‌زیست و انجام کلیه فعالیت‌های لازم جهت ایجاد، ارتقا و انتقال فناوری برای پشتیبانی عملیات فوق جزء عملیات پایین‌دستی محسوب می‌شود».

۲. در برخی تقسیم‌بندی‌ها قراردادهای مشارکت در سرمایه‌گذاری نیز به عنوان دسته چهارم محسوب می‌گردند.

دیگری غیر از مدل خدماتی در این کشور قابل تصور نیست. بنابراین، با وجود ضعف‌هایی که در قراردادهای نفتی خدماتی وجود دارد، تنها راه‌حل موجود برای بخش بالادستی صنعت نفت و گاز ایران، قراردادهای خدماتی است.

اما عدم امکان استفاده از سایر مدل‌های قراردادی بدین معنا نیست که برای حفظ مدل قراردادهای خدماتی، تمامی عیب و نقص‌های آن را نیز باید حفظ کرد. بلکه با توجه به بازخوردی که مدل قراردادی خدماتی در طول سال‌های استفاده در کشور داشته است، باید تلاش شود که عیوب و نواقص آن برطرف و این مدل ارتقا داده شود. یکی از روش‌های برطرف‌سازی این عیوب و نواقص، استفاده از جنبه‌های مثبت قراردادهای نفتی خدماتی است که در سایر کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد. اگر بتوان مدل قراردادهای خدماتی سایر کشورها را بررسی و تحلیل کرد می‌توان از مدل قراردادی هر کشوری رزده‌ای هرچند اندک داشت که چه‌بسا بتواند تأثیر بسزایی در ارتقای قراردادهای خدماتی ایران داشته باشد. مطالعه قراردادهای خدماتی سایر کشورها به این معناست که باید از کشورها (خرد جمعی) نیز برای ارتقای قراردادهای خدماتی ایران بهره برد.

موضوعی که برای این اثر انتخاب گردید، مبنای همین فکر استوار است. در واقع، در این پژوهش تلاش می‌شود که با مطالعه مدل قراردادهای خدماتی سایر کشورها به روشی سیستماتیک و نظام‌مند و با رویکردی علمی - کاربردی، ابعاد مثبت آنها استخراج و قابلیت اعمال آنها بر قراردادهای بالادستی ایران بررسی شود تا بتوان با استفاده از روش حقوق تطبیقی به ارتقای مدل قراردادی ایران پرداخت. با جست‌وجویی که در منابع دانشگاهی و صنعت صورت گرفت هیچ پژوهشی یافت نشد که با این رویکرد به بررسی مدل‌های قراردادهای خدماتی سایر کشورها بپردازد، هرچند یادداشت‌های کوتاهی محدود به مقایسه قراردادهای نفتی ایران و عراق منتشر گردیده بود.

البته ذکر دو نکته در اینجا ضروری است. نخست آنکه این اثر هرگز درصدد طرح تاریخ تحول قراردادهای خدماتی نبوده است چراکه مباحث تاریخی در آثار دیگر مطرح شده و تکرار مکررات می‌گردید و بیم آن می‌رفت که رویکرد علمی - کاربردی این پژوهش را تضعیف نماید. دوم آنکه این اثر، در ادبیات حقوق صنعتی یک پژوهش قراردادی است و نه حقوقی. به همین دلیل مبنای مطالعات مربوط به این پژوهش مدل قراردادی سایر کشورها

بوده و از ورود به مسائل حقوقی به صورت تفصیلی خودداری شده است. ورود به مسائل حقوقی تحقیق مستقلی را می‌طلبد. سوم آنکه، از آنجاکه تعداد کشورهای که از مدل قراردادهای خدماتی استفاده می‌کنند زیاد است و امکان بررسی تمامی آنها در این پژوهش وجود نداشته و از طرفی به دلیل محرمانه بودن قراردادهای نفتی در هر کشوری، دسترسی به متن قراردادهای خدماتی سایر کشورها امری به مراتب دشوار بوده است. تلاش شده تا از هر منطقه‌ای، قرارداد خدماتی یک کشور به عنوان نماینده آن منطقه تهیه و تحت بررسی قرار گیرد. به همین دلیل این پژوهش مبتنی بر مورد کاوی قرارداد خدماتی چهار کشور از چهار منطقه جغرافیایی مختلف است: قرارداد خدماتی عراق از خاورمیانه، قرارداد خدماتی فیلیپین از جنوب آسیا، قرارداد خدماتی آنگولا از آفریقا و قرارداد خدماتی اکوادور از آمریکای لاتین. نکته دیگر آنکه به دلیل دشواری‌های فوق‌الذکر دسترسی به پیوست‌های قراردادهای مذکور امکان‌پذیر نبوده است و از آنجاکه عمدتاً پیش‌نویس قراردادهای مورد مطالعه قرار گرفته است ارائه اطلاعات دقیق علمی بر سر نگردید. البته چنین مشکلاتی برای مطالعات دانشگاهی در صنعت همواره وجود داشته، دارد و خواهد داشت اما این موانع نباید دانشگاه را از پرداختن به مسائل صنعت مأیوس نماید. نکته آخر آنکه این تحقیق یک پژوهش خودبسته است به این معنا که تمامی استنتاج‌ها و تحلیل‌ها بر نتیجه‌گیری‌ها ریشه در مطالب ارائه شده در همین پژوهش دارد.

مطالب این کتاب در پنج فصل ارائه خواهد شد. در فصل اول انواع قراردادهای بین‌المللی نفتی را با تمرکز بر قراردادهای خدماتی مطرح می‌شوند. در فصل دوم نظام حقوقی نفت و گاز در برخی از کشورهایی که از قراردادهای خدماتی استفاده می‌کنند تشریح خواهد شد. فصل سوم به ساختار، مفاد و شروط قراردادهای نفتی خدماتی چهار کشور منتخب می‌پردازد. در فصل چهارم نیز ساختار، مفاد و شروط قراردادهای خدماتی ایران (موسوم به بیع متقابل) و آخرین تحولات آن که مربوط به تصویب‌نامه اخیر هیئت وزیران است بررسی خواهد شد. با بررسی قراردادهای خدماتی کشورهای مختلف در فصول سوم و چهارم، در فصل پنجم به این موضوع می‌پردازیم که قراردادهای خدماتی سایر کشورها چه اشتراکاتی با قراردادهای خدماتی ایران دارند و مهم‌تر از همه آنکه چه آورده‌هایی می‌توانند برای قراردادهای بالادستی ایران داشته باشند. و در نهایت، بحث با جمع‌بندی به پایان خواهد رفت.

در پایان مقدمه لازم است از اساتید گرانقدری که آموزه‌های آنها چراغ راه این اثر بوده است کمال تشکر و قدردانی را به عمل آورم. به همین منظور سپاس بیکران خود را تقدیم می‌کنم به آقایان دکتر محمدجعفر قنبری جهرمی، دکتر میرشهبیز شافع، دکتر هادی محمودی اعضای هیئت علمی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی و جناب آقای دکتر سید نصرالله ابراهیمی عضو هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران. همچنین تا عمر باقیست در هر پژوهشی یاد می‌کنم از استاد فرزانه جناب آقای دکتر هدایت‌الله فلسفی استاد تمام دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی که در نحوه شکل‌گیری دستگاه فکری حقوقی اینجانب تأثیرات عمیق داشته‌اند و دارند و خواهند داشت.

در غول‌نگارش این اثر سه مرتبه در آکادمی حقوق بین‌الملل لاهه و کتابخانه کاخ صلح لاهه در هلند، یک مرتبه در دانشگاه پانتئون - سوربن فرانسه (پاریس ۱) حضور یافتم. بدون شک این پژوهش بدون دسترسی به منابع موجود در کتابخانه کاخ صلح لاهه و دانشگاه سوربن فرانسه امکان‌پذیر نبود، لذا لازم است همچنین سپاس خود را تقدیم دارم به پرم‌سور یو دوده، دبیرکل آکادمی لاهه،^۱ خانم مونیک لگرمن معاون دبیرکل آکادمی لاهه و خانم کالین علی حسین مسئول سالن مطالعه کتابخانه کاخ صلح لاهه^۲ و همچنین آقای بررکس دیلر معاون دبیرکل دیوان دائمی داوری لاهه،^۳ که در ارائه راهنمایی و امکان‌پذیر ساختن دسترسی اینجانب به منابع بی‌نظیر کتابخانه و نمونه قراردادهای نفتی، از هیچ کمکی دریغ ننمودند.

دکتر مجتبی اصغریان^۴

تابستان ۱۳۹۵

1. Yves Daudet, Secretary-General of The Hague Academy of International Law

2. Monique Legerman

3. Candice Alihusain, Head of the Reading Room, Peace Palace Library

4. Brooks Daly, Deputy Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration

5. Mojtaba.asgharian@yahoo.com